

The logo for the Koninklijke Bibliotheek (KB) consists of the letters 'KB' in a large, white, serif font. The background of the entire cover is a photograph of a library's bookshelves, which are filled with books. The shelves are white and the books have various colored spines. The lighting is bright, creating a clean and organized appearance.

Beleidsplan
2010-2013

Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Het weten waard

Inhoudsopgave

3	Woord vooraf voorzitter Algemeen Bestuurscollege en Algemeen directeur
4	Naar een digitale bibliotheek en een betere informatie-infrastructuur
7	Achtergrond: Informatiewereld in verandering
10	
	Strategische prioriteit 1 Wij verschaffen iedereen toegang tot alles wat in en over Nederland gepubliceerd is
12	
	Strategische prioriteit 2 Wij verbeteren de nationale informatie-infrastructuur
14	
	Strategische prioriteit 3 Wij garanderen duurzame opslag van digitale informatie
16	
	Strategische prioriteit 4 Wij onderhouden, presenteren en versterken onze collecties
18	
	Strategische prioriteit 5 Wij ontwikkelen de KB tot een uitdagende organisatie waar mensen graag voor willen werken
24	Financiën en huisvesting
26	Hoogtepunten uit de beleidsperiode 2006-2009

Bibliotheek Nationale bibli
and Het weten waard Kon
ek Nationale bibliotheek v
waard Koninklijke Bibliothee
ek van Nederland Het wet
Bibliotheek Nationale bibli
et weten waard Koninklijke
bibliotheek van Nederlan

Woord vooraf

Het is de missie van de Koninklijke Bibliotheek om als nationale bibliotheek mensen en informatie bij elkaar te brengen. De KB wil daarvoor aansluiten bij de maatschappelijke ontwikkelingen, waarin de digitale informatievoorziening op vele terreinen dominant wordt. De komende vier jaar staat het beleid van de Koninklijke Bibliotheek daarom in het teken van de ontwikkeling van de digitale bibliotheek. Deze koers is de afgelopen jaren reeds ingezet, maar wordt nu met kracht voortgezet.

De partijen die van oudsher zorgen voor het aanbod in de informatieketen (uitgevers en bibliotheken), moeten zich aanpassen aan de veranderende verwachtingen en wensen van informatiegebruikers. De bibliotheken in Nederland zullen ervoor moeten zorgen dat hun klanten eenvoudig toegang krijgen tot alle bibliotheekcollecties in het land, tot één Nederlandse digitale bibliotheek. Vanuit haar wettelijke taak als nationale bibliotheek wil de KB de inspanningen van alle betrokken partijen om de daarvoor noodzakelijke nationale informatie-infrastructuur tot stand te brengen, coördineren en faciliteren.

De KB zelf biedt toegang tot alle in Nederland uitgegeven digitale en papieren publicaties. De fysieke en digitale collectie zullen elkaar wederzijds versterken, maar de digitale collectie zal onmiskenbaar harder groeien.

De exponentiële groei van het informatieaanbod stelt bijzondere eisen aan het digitale magazijn waarin informatie duurzaam moet worden opgeslagen. Op langere termijn zijn voor de opslag van de miljoenen bestanden ook extra investeringen nodig.

De doelen die in vier jaar moeten zijn bereikt hebben we zo concreet mogelijk geformuleerd. Een verandering van de organisatiestructuur en de ontwikkeling van nieuwe vaardigheden en competenties van medewerkers zijn noodzakelijk om te voldoen aan de wensen en verwachtingen van onze klanten.

Mr. drs. L.C. Brinkman

Voorzitter Algemeen Bestuurscollege

Drs. J.S.M. Savenije

Algemeen directeur

des Etats Ge

Missie

De KB is de nationale bibliotheek van Nederland: wij brengen mensen en informatie samen.

Onze kernwaarden zijn:
toegankelijkheid, duurzaamheid, innovatie en samenwerking.

De Koninklijke Bibliotheek (KB) heeft als missie om mensen en informatie samen te brengen. Met al zijn technologische toepassingen is in korte tijd het internet hét kanaal geworden voor mensen die informatie zoeken. Dat brengt grote uitdagingen mee voor bibliotheken die van oudsher zijn ingericht op het bieden van informatie op papier. Bibliotheken spelen inmiddels een belangrijke rol in de digitale wereld. De KB bevindt zich in dit opzicht zowel nationaal als internationaal in de voorhoede. Het streven van de KB is om de potentie van het internet optimaal te benutten om zo haar klanten adequaat te kunnen bedienen.

Perspectief

De digitale mogelijkheden van vandaag de dag bieden de KB ongekeerde kansen om haar waardevolle collecties met vrijwel alle publicaties uit en over Nederland voor een breed publiek toegankelijk te maken. Dat vraagt om een bibliotheek, waarin zowel de collecties zelf, als de toegang tot die collecties, als de overige dienstverlening digitaal zijn – een digitale bibliotheek. Daarnaast ontstaat dankzij de digitale snelweg een toekomstperspectief waarin de bibliotheken in Nederland gezamenlijk hun klanten toegang bieden tot alle beschikbare collecties van zowel de KB, als de wetenschappelijke en de openbare bibliotheken. Als nationale bibliotheek van Nederland vindt de KB het haar taak zowel haar eigen collectie digitaal beschikbaar te maken als een stimulerende functie te hebben bij het tot stand komen van een nieuwe nationale (digitale) informatie-infrastructuur. Om deze visie de komende jaren te kunnen realiseren heeft de KB vijf strategische prioriteiten vastgesteld.

Visie

- _ Wij bieden iedereen, overal, toegang tot alles wat in en over Nederland is gepubliceerd.
 - _ Wij spelen een centrale rol in de Nederlandse (wetenschappelijke) informatie-infrastructuur.
 - _ Wij bevorderen de duurzame toegang tot digitale informatie in (inter)nationaal verband.
-

Strategische prioriteiten 2010-2013

- _ Wij verschaffen iedereen toegang tot alles wat in en over Nederland gepubliceerd is.
 - _ Wij verbeteren de nationale informatie-infrastructuur.
 - _ Wij garanderen duurzame opslag van digitale informatie.
 - _ Wij onderhouden, presenteren en versterken onze collecties.
 - _ Wij ontwikkelen de KB tot een uitdagende organisatie waar mensen graag voor willen werken.
-

Klant centraal in digitale bibliotheek

Vanaf het midden van de jaren negentig heeft de KB in een groot aantal projecten en programma's ervaring opgedaan met digitalisering. In dit Beleidsplan 2010-2013 kiest de KB onomwonden voor een forse intensivering van de koers naar een digitale toekomst. De digitale bibliotheek biedt grote kansen om de dienstverlening aan de klanten – of het nu wetenschappers of andere klanten zijn – te verbeteren en uit te breiden. Door grootscheepse digitalisering van de papieren collectie en door iedereen overal digitaal toegang te verschaffen tot de collecties, wordt de drempel voor klanten om gebruik te maken van de diensten van de KB enorm verlaagd. Het is essentieel dat informatie goed vindbaar is. Daarom biedt de KB potentiële belangstellenden de informatie via het web aan op voor hen voor de hand liggende plaatsen. Zodat straks daadwerkelijk alles wat in en over Nederland gepubliceerd is voor iedereen via de digitale bibliotheek op internet toegankelijk is.

Samen werken aan betere informatievoorziening

Een belangrijk deel van het totale informatie-aanbod van de Nederlandse bibliotheken bestaat uit wetenschappelijke informatie. De KB wil realiseren dat iedereen in Nederland toegang heeft tot deze informatie: studenten, wetenschappelijk onderzoekers en alle andere geïnteresseerden. Dat streven waarmaken vergt een forse verbetering van de nationale informatie-infrastructuur voor wetenschappelijke informatievoorziening. Nauwe samenwerking tussen de KB, wetenschappelijke en openbare bibliotheken is daarbij essentieel. Vanuit haar nationale taak kiest de KB er daarbij voor een stimulerende en faciliterende rol te spelen, zodat alle samenwerkingspartners de mogelijkheid krijgen hun eigen klantengroep beter en efficiënter te bedienen. Het resultaat van deze samenwerking op de lange termijn is, dat elke klant van iedere bibliotheek toegang heeft tot de (gedigitaliseerde) collecties van alle bibliotheken, ongeacht bij welke bibliotheek hij of zij staat ingeschreven.

Duurzame opslag

Het opslaan van digitale informatie is complex omdat alle informatie ook op lange termijn, ondanks de voortdurende technologische veranderingen, toegankelijk moet blijven. Een noodzakelijke voorwaarde voor een goede informatiedienstverlening in de toekomst is het realiseren van duurzame opslagfaciliteiten.

Collectievorming en collectiebeheer

Uiteraard zal alle aandacht voor de digitale bibliotheek niet ten koste gaan van de (soms zeer bijzondere en waardevolle) papieren collectie. De papieren en digitale collectie zullen elkaar wederzijds versterken. Het onderhouden, presenteren en uitbouwen van onze collecties – papier en digitaal – is en blijft één van de kerntaken van de KB.

De KB als plezierige en uitdagende werkplek

De ambities van de KB vragen een forse inspanning van haar medewerkers. Het realiseren van de strategische prioriteiten is uitdrukkelijk een gezamenlijke inspanning van iedereen die bij de KB werkt. De organisatiestructuur zal de KB transparanter maken en in het teken plaatsen van digitale dienstverlening. Uit de traditionele taken maken we middelen vrij voor de vernieuwing van de infrastructuur en de dienstverlening. Medewerkers krijgen de stimulans om nieuwe vaardigheden en competenties te ontwikkelen. Zo kan de KB zich ontwikkelen tot een organisatie die de vele uitdagingen aankan en die haar medewerkers inspireert en ondersteunt.

Nieuw:

Mars Liberum

De eerste druk van Hugo de Groot's 'De vrije zee' als bladerboek, met Nederlandse vertaling

Tijdslijn Oorlog en Vrede

Een grafisch overzicht van stukken uit de KB-collectie over oorlog en vrede

Beatrijs

De Beatrijs is één van de topstukken van de KB. Dit 'juweel in onze geestelijke literatuur' is voor heel veel Nederlanders het voorbeeld van een middeleeuwse tekst.

Trivulzio handschrift

De KB heeft in 2002 een verloren gewaand 15e-eeuws getijdenboek gekregen. De waarde van het handschrift wordt geschat op bijna zes miljoen euro.

Petronella Moens

Het album van Petronella Moens is uniek omdat het een groot aantal bijdragen van letterkundigen van naam en faam bevat, zoals Aagje Deken, Betje Wolff, Biederdyk en Tollens.

Achtergrond: Informatiewereld in verandering

In de wereld van de informatievoorziening neemt de invloed van digitalisering nog altijd toe. De KB vindt het als nationale bibliotheek haar taak direct te reageren en invloed uit te oefenen op ontwikkelingen die zich daarbij voordoen. We noemen er hier vier.

Afnemers zijn aanbieders en vice versa

Door de internetrevolutie is de informatieketen ingrijpend veranderd: het onderscheid tussen aanbieder en afnemer van informatie bestaat in principe niet meer. Op het internet kan iedereen informatie aanbieden of afnemen en daarmee ook bepalen hoe de informatie wordt aangeboden. Dit heeft grote gevolgen voor de rol van uitgevers, bibliotheken en hun klanten (zowel wetenschappers als een breed geïnteresseerd publiek). Wetenschappelijke informatie wordt niet meer vanzelfsprekend door uitgevers geleverd en door bibliotheken aangeboden aan het wetenschappelijke veld. In een digitale omgeving ontstaat er een directe relatie tussen uitgever en eindgebruiker. Dit heeft gevolgen voor de intermediaire rol die bibliotheken nu nog spelen bij de wetenschappelijke informatievoorziening.

Ongeduldig

De vraag naar en het aanbod van digitale informatie blijft sterk toenemen. Internetgebruikers hebben 24 uur per dag snelle toegang tot enorme hoeveelheden informatie. Hun zoekgedrag wordt in hoge mate door ongeduld bepaald. De helft van de zoekers kijkt slechts naar de eerste drie pagina's, ook al beslaat een document een veelvoud daarvan. Men kijkt snel achter elkaar naar verschillende bronnen om een globaal beeld te krijgen. Er lijkt eerder sprake te zijn van 'kijken' dan van 'lezen'. En er is steeds minder begrip voor het feit dat sommige informatie niet digitaal beschikbaar is.

Meer informatie en meer mogelijkheden

Om zoveel mogelijk aan de wens van hun klanten tegemoet te komen, zijn bibliotheken en commerciële partijen (Google) op grote schaal collecties aan het digitaliseren. Belemmeringen hierbij zijn de kosten en het auteursrecht. Dit laatste omdat het niet haalbaar is van ieder afzonderlijk werk de rechthebbende(n) na te gaan. Verdere ontwikkeling van de digitale dienstverlening bestaat uit het bieden van integrale zoekmogelijkheden, *printing/digitisation on demand* diensten en online inschrijven. Uitgevers bieden steeds meer informatie digitaal (*born digital*) aan. Voor onderwijs en onderzoek komen allerlei faciliteiten beschikbaar op het gebied van *e-learning* en *e-science*.

Meer databestanden voor onderzoek

Wetenschappers maken steeds meer gebruik van nieuwe onderzoeksmogelijkheden waarbij ze grote digitale tekst-, beeld- en databestanden in onderling verband kunnen onderzoeken. De verwachting is dat de behoefte aan dit soort databestanden toeneemt.

‘De Koninklijke Bibliotheek heeft een belangrijke taak in het duurzaam bewaren van Nederlandse publicaties. Een goede beschikbaarheid van dit erfgoed voor het publiek is daar een wezenlijk onderdeel van.’

Marco de Niet, directeur DEN

‘Er is dringend behoefte aan een infrastructuur die Nederlandse burgers toegang biedt tot het bezit van alle bibliotheken in Nederland, openbare zowel als wetenschappelijke. De KB vormt hierin een onmisbare schakel.’

Eppo van Nispen tot Sevenaer, directeur DOK, openbare bibliotheek Delft

De KB wil als nationale bibliotheek van Nederland iedereen overal digitaal toegang verschaffen tot alles wat in en over Nederland is gepubliceerd.

Binnen tien jaar zal de informatievoorziening in Nederland overheersend digitaal zijn. Vrijwel iedereen zal dan in eerste instantie via het web op zoek gaan naar informatie. Ook binnen de wetenschap verschuift de norm naar digitaal. Onderzoekers, docenten en studenten zoeken, vinden en verwerken informatie digitaal. Zij raadplegen steeds minder de papieren collecties van bibliotheken. Daarom investeert de KB de komende jaren meer dan ooit in de opbouw van een digitale bibliotheek. Dit is de verzameling van diensten die de klant digitaal toegang biedt tot alle in (en over) Nederland uitgegeven digitale en papieren publicaties.

De hoofddoelen

- Iedereen kan via de website integraal zoeken in alle collecties en connecties van de KB.
- Wij digitaliseren alle Nederlandse boeken, kranten en tijdschriften vanaf 1470.
- Wij bieden toegang tot alle digitale publicaties die in Nederland verschijnen.
- Wij verzamelen op beperkte schaal internationale digitale publicaties over Nederland.
- Wij maken afspraken over auteursrechten om de vrije toegang tot onze collecties te kunnen garanderen.

Digitale bibliotheek

De KB werkt de komende jaren intensief aan het tot stand komen van een digitale bibliotheek die voor iedereen met een internetaansluiting toegankelijk is. Als nationale bibliotheek verzamelt en beheert de KB alle in Nederland verschenen publicaties, plus een deel van de internationale publicaties over Nederland. Eén van de grote arbeidsintensieve uitdagingen is om in de komende jaren alle in Nederland verschenen boeken, tijdschriften en kranten te digitaliseren. Onderdeel daarvan vormt de digitalisering van de bijzondere pre-1800 collecties waarvoor een aantal Nederlandse universiteitsbibliotheken en de KB samen een projectplan hebben opgesteld. Daarnaast verzamelt de KB sinds 1995 *born digital* publicaties (publicaties die van meet af aan enkel digitaal worden gepubliceerd zoals websites, digitale tijdschriften, *e-books*, etc.). Die inspanning gaat de KB intensiveren. De KB streeft ernaar om alle publicaties zoveel mogelijk zonder beperkingen aan de klant aan te kunnen bieden. Uiteraard doet de KB dit in nauw overleg met uitgeverij en rechtenorganisaties.

Meerdere collecties

De digitale wereld maakt het mogelijk en noodzakelijk grenzen tussen verschillende domeinen te overbruggen. Zo onderzoekt de KB momenteel met het Rijksmuseum en het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid hoe de Nederlandse papieren en digitale bibliotheek-, museale en audiovisuele collecties integraal doorzoekbaar kunnen worden gemaakt. Een vergelijkbaar initiatief speelt tussen het Nationaal Archief (NA) en de KB.

De KB in 2013:

- 20 miljoen bezoekers per jaar komen na een zoekactie op internet uit bij de informatie die de KB aanbiedt via websites (in 2009: 5 miljoen per jaar).
- Wij beschikken over verschillende zoekmogelijkheden voor het algemene publiek, voor onderzoekers en voor cultureel geïnteresseerden.
- Wij beschikken over een catalogus, die de gegevens bevat van alle boeken die sinds 1470 in Nederland zijn verschenen. Deze boeken bieden wij in toenemende mate ook digitaal aan.
- Wij beschikken over een dienst voor *digitisation on demand* (het op verzoek digitaliseren van teksten uit de papieren collectie) om tegemoet te komen aan wensen van individuele klanten.
- 10% van alle Nederlandse boeken, kranten en tijdschriften is gedigitaliseerd (60 miljoen pagina's door de KB, 13 miljoen pagina's door derden).
- We beheren een digitaliseringsregister waardoor mogelijke overlap van digitaliseringsactiviteiten door instellingen wordt voorkomen.
- Wij bieden onze *full-text* collecties zo aan dat ze direct gebruikt kunnen worden door onderzoekers.
- Wij beschikken over 50% van alle Nederlandse *born digital* publicaties (20 miljoen objecten).
- Wij harvesten 10.000 Nederlandse websites.
- De collectie afbeeldingen uit en over Nederland is gegroeid van 400.000 naar 600.000 afbeeldingen.
- Wij hebben een mantelovereenkomst met het NUV over de toegang tot digitale en gedigitaliseerde publicaties van Nederlandse uitgeverij inclusief de verweesde werken (publicaties waarvan de rechthebbenden niet bekend zijn).

De KB wil stimuleren dat er een gezamenlijke nationale informatie-infrastructuur komt waarbinnen de mogelijkheden van de digitale wereld optimaal worden benut.

Klanten willen zo snel mogelijk, zoveel mogelijk en zo relevant mogelijke informatie. Dat is lastig te verwezenlijken zolang het informatieaanbod in Nederland versnipperd is. In een digitale informatiewereld is het mogelijk het aanbod van alle bibliotheken in Nederland aan elkaar te koppelen en voor alle klanten doorzoekbaar en beschikbaar te maken. Om dat te bereiken zullen we in Nederland moeten toegroeien naar één gezamenlijke informatie-infrastructuur. Dit vraagt om een nauwe samenwerking tussen de KB, SURF, universiteitsbibliotheken en openbare bibliotheken.

De hoofddoelen

- Iedereen kan integraal zoeken in het gehele papieren en digitale bezit van de Nederlandse wetenschappelijke en openbare bibliotheken.
- Er is een nationale bibliotheekpas, waaraan een transparante tarievenstructuur is gekoppeld, met leveringsvoorwaarden en toegangsbeleid voor alle publiek toegankelijke bibliotheken.
- Wij spelen een rol bij de totstandkoming van nationale licentie-afspraken met uitgevers.
- Wij bieden integrale en plaatsonafhankelijke toegang tot gelicentieerde content voor leden van Nederlandse wetenschappelijke en openbare bibliotheken.
- Wij nemen met ons internationale e-Depot verantwoordelijkheid voor de duurzame beschikbaarstelling van de internationale wetenschappelijke literatuur en bieden toegang tot deze publicaties aan een zo breed mogelijke groep Nederlandse klanten.
- Wij zorgen ervoor dat voor wetenschappers ook de inhoud van repositories van buitenlandse universiteiten integraal beschikbaar komt.

Versnippering

Momenteel bieden openbare bibliotheken, wetenschappelijke bibliotheken en de KB collecties en diensten aan die op deelterreinen een grote overlap kennen. Bij wetenschappelijke bibliotheken wordt al veel informatie digitaal aangeboden. Openbare bibliotheken hebben minder digitale collecties waardoor de informatie niet direct vanuit huis te raadplegen is. Bovendien hebben klanten van openbare bibliotheken geen toegang tot de collecties van wetenschappelijke bibliotheken en vice versa. Bibliotheken ontwikkelen eigen zoeksystemen, sluiten soms ieder voor zich contracten met uitgevers, etc.

Infrastructuur aanpassen

Willen we in Nederland komen tot één nationale informatie-infrastructuur dan zal er in de komende jaren veel moeten veranderen. De KB streeft er samen met de genoemde partners naar dat iedereen die klant is van een bibliotheek zo eenvoudig en goedkoop mogelijk op één en dezelfde wijze toegang krijgt tot alle bibliotheekcollecties tegelijk. Er bestaat echter nog geen complete, vrij toegankelijke catalogus, waarin de klant integraal alle collecties kan doorzoeken. Er zijn verschillende toegangspassen voor de diverse bibliotheken met eigen inlogcodes en wachtwoorden. En het is niet

mogelijk om eenmaal gevonden materiaal eenvoudig op de eigen computer beschikbaar te krijgen, omdat nog lang niet alle informatie gedigitaliseerd is. Bovendien zijn er beperkingen in de beschikbaarstelling van content aan klanten van andere bibliotheken en gelden er restricties op *digitaal* interbibliotheecair leenverkeer (IBL).

Samenwerken

Om aan de wensen van de klanten tegemoet te kunnen komen, moeten alle betrokken partijen stap voor stap werken aan een gezamenlijke nationale informatie-infrastructuur. Met elkaar kunnen we afspraken maken over de meest efficiënte en klantvriendelijke systemen. De KB ziet het als haar taak de totstandkoming van zo'n gemeenschappelijke informatie-infrastructuur te coördineren en te ondersteunen.

Gezamenlijke licentie

De KB biedt een toenemend aantal internationale uitgevers de mogelijkheid om hun digitale wetenschappelijke tijdschriften duurzaam op te slaan in het internationale e-Depot. Dit e-Depot van de KB is een van de weinige veilige en duurzame digitale magazijnen voor dergelijke internationale wetenschappelijke output. Momenteel is het nog niet mogelijk deze tijdschriften vanuit het e-Depot breed beschikbaar te stellen aan klanten. Alleen geregistreerde klanten van de KB kunnen deze tijdschriften in het KB-gebouw raadplegen. Binnen een goed werkende nationale informatie-infrastructuur kan de KB met de uitgevers bijvoorbeeld toewerken naar een gezamenlijke licentie voor beschikbaarstelling van deze digitale tijdschriften voor alle bibliotheken (en hun klanten) in Nederland.

De KB in 2013:

- Wij hebben een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van een complete, vrij toegankelijke catalogus, waardoor de collecties van wetenschappelijke en openbare bibliotheken vindbaar worden.
- Wij bieden pashouders van Nederlandse openbare bibliotheken toegang tot de KB-bestanden op basis van de resultaten van de *pilot* uitgevoerd met de Zeeuwse Bibliotheek.
- Wij hebben in overleg met de uitgevers en universiteitsbibliotheken een digitaal IBL opgezet, waarbij rechtstreeks digitaal geleverd kan worden, bijvoorbeeld op basis van een *pay per view*-systeem.
- Wij leveren voor het digitale IBL vanuit het e-Depot en hebben daarover afspraken gemaakt met de uitgevers.
- Wij hebben een overeenkomst gesloten met UKB (het samenwerkingsverband van universiteitsbibliotheken en de KB) op basis waarvan het internationale e-Depot voor de universiteitsbibliotheken fungeert als duurzaam archief voor *e-journals*, waarbij we ten minste 90% dekking garanderen.
- Wij bieden integraal toegang tot repositories van Nederlandse en buitenlandse universiteiten.

Duurzame veilige opslagfaciliteiten zijn een noodzakelijke voorwaarde om te garanderen dat digitale informatie ook in de toekomst te raadplegen is. Internationale samenwerking is daarbij onontbeerlijk.

Digitale collecties stellen andere eisen aan het opslaan en toegankelijk houden van de informatie dan papieren collecties. Snelle veranderingen van formaten en de technische gebruiksomgeving maken digitale informatie kwetsbaar. De KB vervult vanaf het midden van de jaren negentig (inter)nationaal een prominente rol in het onderzoek naar methoden en technieken om digitale informatie duurzaam op te slaan en deze ook in de toekomst toegankelijk te houden.

De hoofddoelen

- _ Wij beschikken over een betaalbare, schaalbare en duurzame opslagfaciliteit voor digitale informatie.
- _ Wij beheren alle digitale en gedigitaliseerde publicaties uit en over Nederland, gebruikmakend van verschillende niveaus van duurzaamheid.
- _ Wij versterken onze internationale positie in de voorhoede van het toepassingsgerichte onderzoek op het gebied van digitale duurzaamheid.

Veilig en duurzaam

Het duurzaam opslaan van boeken, tijdschriften en andere papieren publicaties stelt hoge eisen aan zaken als luchtvochtigheid en licht. Maar zelfs onder optimale omstandigheden zijn papieren collecties vergankelijk. Digitale collecties zijn nog veel kwetsbaarder en lopen minstens zoveel gevaar. De grootste problemen bij digitale collecties ontstaan als gevolg van de voortschrijdende technologische ontwikkeling van hard- en software. Systemen veranderen in soms razendsnel tempo, waardoor digitale bestanden zo moeten worden opgeslagen dat zij ook met toekomstige hard- en software toegankelijk blijven. Dat maakt duurzaamheid bij de opslag van digitale publicaties complex en kostbaar. De vooraanstaande internationale positie van de KB op het terrein van onderzoek naar vraagstukken over digitale duurzaamheid wil zij behouden.

Digitaal magazijn

De KB slaat al haar digitale en gedigitaliseerde publicaties uit en over Nederland zelf op. Het digitale magazijn (e-Depot) van de KB staat daarbij centraal. Het e-Depot garandeert voor een deel van de publicaties duurzame opslag voor de lange termijn. Het digitale magazijn maakt het verder mogelijk publicaties beschikbaar te stellen via de online diensten van de KB. De hoge kosten van duurzame opslag noodzaken de KB binnen het digitale magazijn onderscheid te maken tussen publicaties die wel en niet duurzaam toegankelijk moeten blijven. Zo worden in principe alle *born digital* publicaties die behoren tot het nationale of het internationale e-Depot duurzaam opgeslagen. Daarnaast zal de KB een grote hoeveelheid *masters* van digitaliseringsprojecten duurzaam opslaan. Dit gebeurt echter alleen bij *masters* die de enige representant zijn van een slechte originele drager of wanneer er hoge kosten gemoeid zijn met het opnieuw bijeenbrengen en digitaliseren van de originelen.

De KB in 2013:

- _ Wij hebben een nieuw e-Depotsysteem gebouwd dat in 2013 operationeel wordt en geschikt is voor de verwerking en opslag van digitaal materiaal in veel grotere aantallen en van een grotere diversiteit dan het huidige systeem.
- _ Wij hebben alle in 2013 gedigitaliseerde Nederlandse boeken, kranten en tijdschriften (10% van het totaal) duurzaam opgeslagen.
- _ Wij hebben 50% van alle Nederlandse *born digital* publicaties opgeslagen.
- _ Wij hebben in totaal 120 miljoen digitale objecten opgeslagen.
- _ Wij hebben de resultaten van drie Europese R&D-projecten geïmplementeerd in het nieuwe e-Depot en we leiden minstens één nieuw Europees project op het terrein van digitale duurzaamheid.

Het onderhouden, presenteren en uitbouwen van de collecties –papier en digitaal– is en blijft één van de belangrijkste kerntaken van de KB. De papieren en digitale collecties zullen elkaar wederzijds versterken.

De fysieke (papieren) collectie vormt de basis voor de digitalisering. Andersom heeft digitalisering weer een grote invloed op het behoud en beheer van de gedrukte originelen. Ervaring leert dat door beschikbaarstelling van digitale versies de vraag naar originelen soms stijgt. Het is daarom van belang de onderdelen van de fysieke collectie steeds in samenhang te zien met de digitale collectie, zodat beide elkaar wederzijds versterken. Deze samenhang is vastgelegd in het Collectieplan voor wat betreft de collectievorming en in het Collectiebehoudsplan voor wat betreft het beheer en behoud.

De hoofddoelen

- We breiden onze collectie uit (papier en digitaal) op basis van de uitgangspunten en prioriteiten van het Collectieplan 2010-2013.
- We staan nationaal bekend als een vooraanstaande wetenschappelijke bibliotheek met een rijke collectie op het gebied van de Nederlandse geschiedenis, cultuur en samenleving.

Collectievorming

In het Collectieplan 2010-2013 benoemt de KB drie verschuivingen. Ten eerste van gedrukt naar digitaal: de digitale collectie gaat hard groeien ten opzichte van de gedrukte collectie. Ten tweede wordt de focus op Nederlandse geschiedenis, cultuur en samenleving, al in gang gezet in de vorige beleidsperiode, versterkt. Ten derde het zo min mogelijk opnemen van dubbel in de collectie: van elke publicatie wordt maar één exemplaar in huis gehaald, bij voorkeur de digitale versie.

Presentatie

De KB wil zich landelijk profileren als wetenschappelijke bibliotheek met een rijke collectie op het gebied van Nederlandse geschiedenis, cultuur en samenleving. De naamsbekendheid van de KB is bij onderzoekers in de geesteswetenschappen al zeer groot, maar bij veel andere cultureel en wetenschappelijk geïnteresseerden kan die nog versterkt worden. Daaraan werkt de KB in een wetenschappelijk en cultureel programma. Dit brengt in afwisselende presentaties de collecties onder de aandacht, waarbij fysieke en digitale dimensies geïntegreerd worden. Zo wordt het gebouw een levendige ontmoetingsplek.

Beheer en behoud

Om niet alleen nu maar ook later collecties te kunnen presenteren, zullen de collecties goed onderhouden worden. Hiertoe heeft de KB een Collectiebehoudsplan opgesteld, waarin voor alle collectieonderdelen (papier en digitaal) is uitgewerkt op welk niveau ze behouden, en dus onderhouden, moeten worden. Speerpunten zijn de compacte en dus efficiënte opslag van digitale collecties, en een sterkere nadruk op de representatieve functies van stukken uit met name de Bijzondere Collecties.

De KB in 2013:

- Onze collectievorming (papier en digitaal) vindt plaats volgens de uitgangspunten en prioriteiten van het Collectieplan 2010-2013.
- We staan nationaal bekend als een vooraanstaande wetenschappelijke bibliotheek met een rijke collectie op het gebied van Nederlandse geschiedenis, cultuur en samenleving.

De ambities van de KB vragen een forse inspanning van de organisatie en haar medewerkers. De organisatiestructuur zal in het teken komen te staan van digitale dienstverlening. De KB krijgt een meer open cultuur.

De overgang naar een digitale bibliotheek is een uitdaging voor iedereen. Werkprocessen worden gestroomlijnd, functies zullen veranderen en aan de medewerkers worden andere eisen gesteld. De KB vraagt van iedereen flexibiliteit en zal het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden en competenties stimuleren en ondersteunen.

De hoofddoelen

- We voeren een strategisch personeelsbeleid dat mede gericht is op de ontwikkeling van de digitale bibliotheek.
- De medewerkers van de KB ontwikkelen de vaardigheden om de beleidsdoelen te kunnen verwezenlijken.
- Onze bedrijfscultuur is open, innovatief, flexibel, en gericht op samenwerking.

Open cultuur met gemotiveerde medewerkers

De omslag naar een digitale bibliotheek maakt een herbezinning op de organisatiestructuur en -cultuur noodzakelijk. De KB stelt zich een uitdagende open bedrijfscultuur ten doel, waar ruimte is voor innovatie, flexibiliteit en samenwerking.

Omdat de aard van de werkzaamheden verandert, is een herschikking van 20% van het personeel noodzakelijk. Die herschikking realiseert de KB door het strategisch personeelsbeleid dat in de vorige beleidsperiode in gang is gezet te continueren en uit te breiden. Dit beleid voorziet onder meer in een (management)trainee-programma dat waar mogelijk wordt uitgebreid met (inter)nationale partners.

Medewerkers van de KB krijgen ondersteuning bij het opdoen van nieuwe kennis en het aanleren van vaardigheden die aansluiten bij de ontwikkeling van de digitale bibliotheek. Kansen bieden op het gebied van opleiding, om- of bijscholing van personeel ziet de KB als een belangrijke voorwaarde voor het slagen van het ingezette beleid. Daarnaast zal de KB zich inzetten om getalenteerde mensen van buiten aan te trekken. De KB profileert zich hiermee als een aantrekkelijke werkgever met een hoog ambitieniveau.

De KB in 2013:

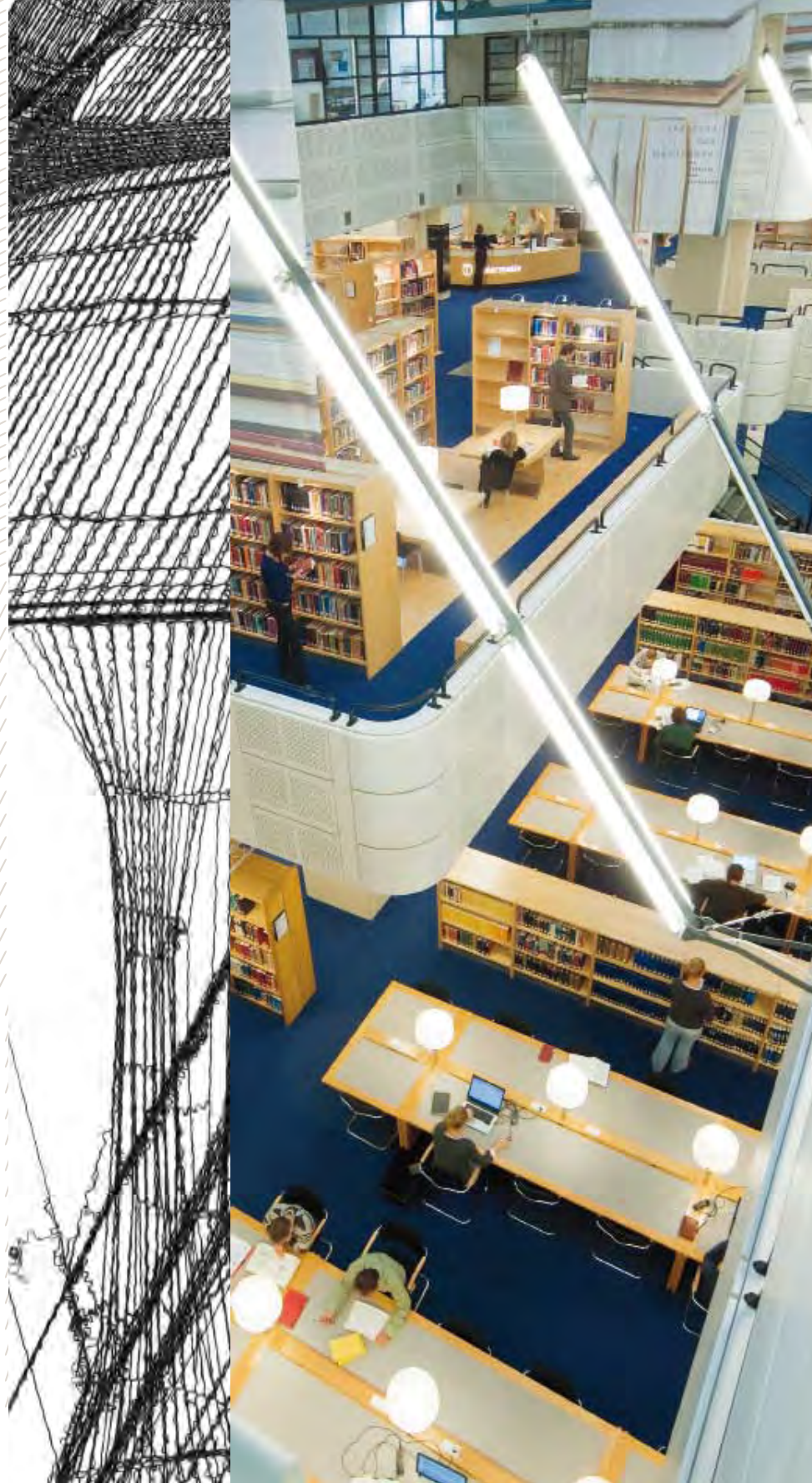
- De nieuwe organisatiestructuur is ingevoerd met capabele medewerkers op de juiste posities.
- We hebben twee (management) traineegroepen opgeleid, waar mogelijk in samenwerking met (inter)nationale partners.
- Uit een medewerkersonderzoek is gebleken dat de KB een organisatie is waar mensen graag voor willen werken.

‘De Koninklijke Bibliotheek is een belangrijke partner voor het hoger onderwijs en onderzoek in Nederland en dus ook voor SURF. Op het terrein van Open Access van onderzoeksresultaten vervult de KB een belangrijke rol; het is essentieel dat de toegang niet alleen nu maar ook in de toekomst is gewaarborgd.’

Wim Liebrand, directeur SURF

‘Met haar rijke collectie op het gebied van Nederlandse geschiedenis, cultuur en samenleving is de KB een waardevolle samenwerkingspartner voor Nederlandse onderzoeksinstituten. Niet alleen bij de traditionele wijze van onderzoek, maar ook wat betreft nieuwe digitale ontwikkelingen.’

Henk Wals, directeur Huygens Instituut, KNAW

‘Informatietechnologie brengt zowel voor bibliotheken als voor uitgevers ingrijpende veranderingen met zich mee. Dit vraagt om vernieuwende experimenten, waarbij samenwerking tussen KB en uitgevers een belangrijke rol kan spelen.’

Geert Noorman, directeur Nederlands Uitgeversbond

‘Voor het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid is de Koninklijke Bibliotheek een sterke partner in velerlei opzicht. In verschillende samenwerkingsverbanden en vanuit onze respectievelijke archiveringsvraagstukken weten we elkaar op een prettige manier te helpen en te inspireren.’

Jan Müller, algemeen directeur Beeld en Geluid

‘Dankzij de gulle donaties van leden en oud-leden (ook in de vorm van legaten) kan de Vereniging Vrienden van de Koninklijke Bibliotheek de KB ter zijde staan bij de aankoop van belangrijke aanwinsten op de collectie. Meermalen is gebleken dat de eerste, maar zeer belangrijke, bijdrage van de Vrienden voor andere fondsen het spreekwoordelijke duwtje in de rug was om de KB eveneens te hulp te schieten bij het verwerven of behouden van zeldzame en unieke aanwinsten voor Nederland.’

Cees Fasseur, voorzitter Vereniging Vrienden van de KB

Financiën en huisvesting

De in dit beleidsplan beschreven veranderingen binnen het werk van de KB hebben consequenties voor de financiën en de huisvesting. Interne herschikking van middelen en structurele financiering van het e-Depot moeten de overstap naar de digitale bibliotheek mogelijk maken.

Mogelijke nieuwbouw

De totale collectie van de KB (papier en digitaal) is opgeslagen in het KB-gebouw in Den Haag. In 2006 werd een nieuw magazijn in gebruik genomen, waardoor er – uitgaande van een gestage aanwas van de papieren collectie – voldoende opslagfaciliteiten zijn tot en met 2020. Gezien de snelle digitale ontwikkelingen bestaat de mogelijkheid dat de papieren collectie minder snel groeit. Daarom is op dit moment niet te voorzien of er vanaf 2020 een capaciteitsprobleem ontstaat. In de loop van deze beleidsperiode wordt besloten of het noodzakelijk is plannen te ontwikkelen voor nieuwbouw of externe opslag voor de periode na 2020.

Kosten voor e-Depot

Een urgente kwestie is de financiering van de digitale opslag in het e-Depot. Voor deze structurele voorziening is voor de komende beleidsperiode gemiddeld M€ 2 per jaar extra nodig. De hoeveelheid *born digital* publicaties en *masters* van digitaliseringactiviteiten van de KB zal vanaf 2010 fors toenemen. Bovendien zal volgens planning in 2013 een nieuw e-Depot operationeel zijn. Het ministerie van OCW is gevraagd om een structurele verhoging van de middelen hiervoor.

De meerjarenbegroting

De begroting voor de jaren 2010-2013 is afgestemd op de gewenste beleidsontwikkelingen. Binnen de post Personele kosten wordt ieder jaar een bedrag van M€ 0,8 (dat is 13,8 fte ofwel 5% van de vaste formatie) herschikt om besteed te worden aan de digitale bibliotheek. Dit kan zowel in de vorm van personele als materiële middelen gebeuren. Binnen de post Materiële kosten is een bedrag van M€ 1 gereserveerd voor de ontwikkeling van de digitale bibliotheek. De totale kosten van de digitale bibliotheek zijn aanzienlijk hoger dan de genoemde M€ 0,8, omdat er ook bestaand personeel en materieel wordt ingezet. Daarnaast zijn er extern gefinancierde projecten die ook bijdragen aan de digitale bibliotheek. Zoals hierboven vermeld ontbreekt vooralsnog een structureel voldoende financiering van het e-Depot.

Koninklijke Bibliotheek (in K€)	2010	2011	2012	2013
Kosten				
Personele kosten *	19.964	20.363	20.771	21.186
Materiële kosten	31.290	31.290	31.290	31.290
Collectiebudget	1.544	1.544	1.544	1.544
Totaal	52.798	53.197	53.605	54.020
Dekking				
Rijksbijdrage OCW *	46.208	46.607	47.015	47.430
Overige middelen	740	740	740	740
Derde geldstroom	5.600	5.600	5.600	5.600
Financiële baten	250	250	250	250
Totaal	52.798	53.197	53.605	54.020

* Bij de personele kosten is rekening gehouden met een stijging van 2% per jaar vanwege cao-afspraken, een stijging die gecompenseerd wordt in de rijksbijdrage OCW.

Tentoonstellingen

2006-2007

Het nieuwe KB-magazijn-op-poten over de trambaan huisvest een tentoonstelling over 150 jaar publiekstijdschriften, *Magazine!*. Veel lof oogstte het ontwerp van Nexus Creative People waarbij de bezoekers als het ware door tijdschriften heen liepen.

2009

Vierhonderd jaar handelsbetrekkingen met Japan vormden de aanleiding voor de tentoonstelling *Van hier tot Tokio* van de KB en het Nationaal Archief. Japanse keizerlijke en Nederlandse koninklijke gasten luisterden de opening op, met als gastheer minister Plasterk (OCW).

Webexposities

2006

Kostbaarheden uit de Bijzondere Collecties brengt de KB onder bereik van vele geïnteresseerden in de vorm van webexposities met toelichting. Een voorbeeld is de *Beatrijs*. De KB bezit het enig bekende handschrift van deze beroemde Marialegende.

Aanwinsten

2006

Samen met het Letterkundig Museum is de unieke Couperus-verzameling van ds. J.H. Eekhof aangekocht. De KB nam de luxe-uitgaven, de vertalingen en alle handelsedities in alle drukken in de collectie op; de Louis Couperus-collectie is hiermee compleet.

2007

Onbetwist hoogtepunt in de collectie-opbouw is de verwerving van het Gruuthusehandschrift. Voor de studie van de Nederlandse taal- en letterkunde is Gruuthuse van onschatbare waarde. De KB wist het handschrift voor ons taalgebied te behouden.

Grote projecten

2008

NWO verleende een belangrijke subsidie aan de KB om kranten digitaal toegankelijk te maken. Acht miljoen krantenpagina's uit de periode 1618-1995, geselecteerd door een wetenschappelijke commissie, worden gedigitaliseerd en via een website doorzoekbaar gemaakt (vanaf 2010 online).

2009

Metamorfoze, het landelijk programma voor behoud van het papieren erfgoed is bijzonder succesvol. Inmiddels is het programma van microverfilming naar digitale conversie overgestapt als conserverende methode. Dat verhoogt voor klanten de toegankelijkheid van het materiaal.

2009

De STCN (Short-Title Catalogue, Netherlands) het langst lopende project van de KB, is na 27 jaar afgerond. De gegevens van in Nederland uitgegeven boeken voor 1800 zijn hiermee online beschikbaar gekomen.

Samenwerking

2008

De Europese Digitale Bibliotheek, ondergebracht bij de KB, bouwt aan integrale en meertalige toegang tot collecties van ruim duizend erfgoedinstellingen uit 27 EU-lidstaten. Tien miljoen cultuurhistorische objecten zullen voor iedereen beschikbaar komen via www.europeana.eu.

2008

Het Geheugen van Nederland is uitgegroeid tot een beeldbank met ruim 400.000 afbeeldingen van uiteenlopende erfgoedinstellingen. De aandacht van de KB is verlegd naar duurzaam behoud, die van de deelnemende instellingen naar toegang tot de collecties.

e-Depot

2009

Minister Plasterk zocht een titel op in het e-Depot, het digitale magazijn dat nu 13 miljoen wetenschappelijke artikelen bevat. De minister was lovend over de inhoud: 'Alles wat het weten waard is, staat hierin.'

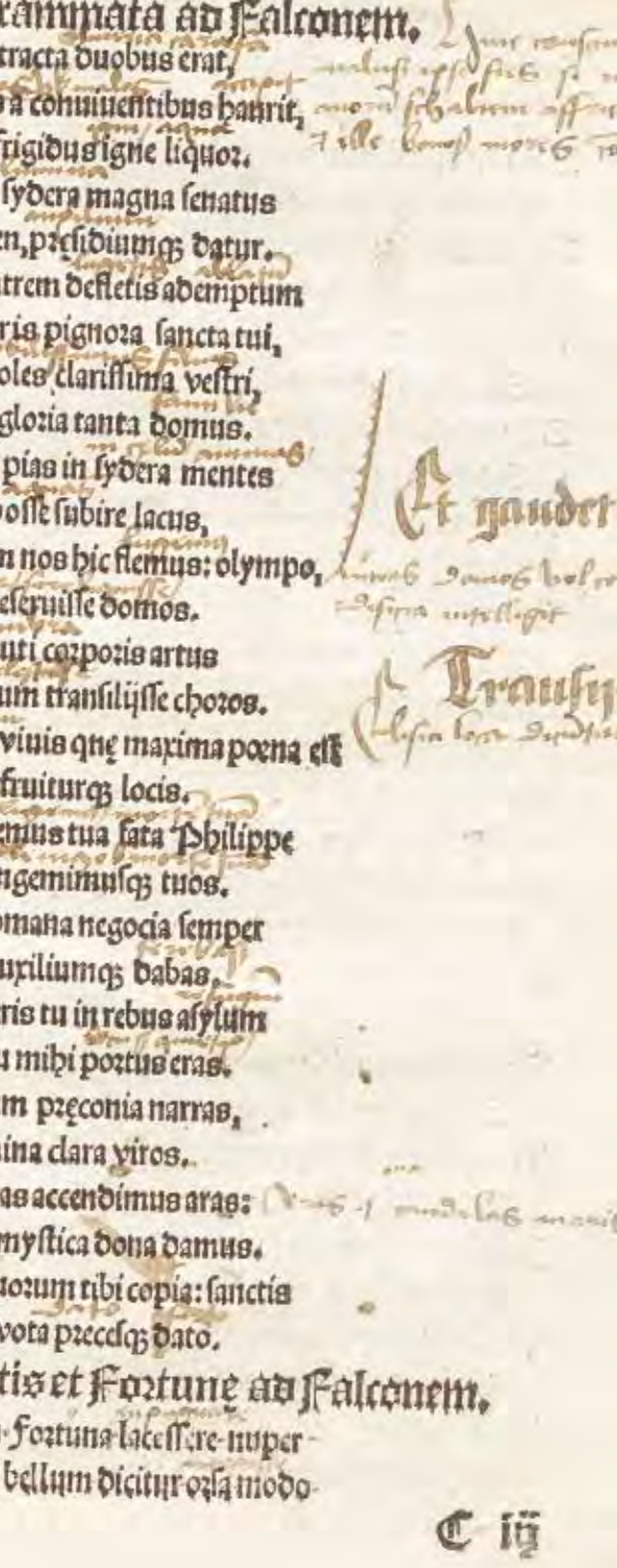
Fellows

2007

Het KB-fellowship stelt vermaarde wetenschappers in staat onderzoek te doen in onze collecties. De publicaties en lezingen die hieruit voortkomen, brengen de KB en haar veelzijdige collecties veel publiciteit.

Interne zaken

Als eerste bibliotheek in Nederland heeft de KB een traineeprogramma opgezet en uitgevoerd. Een groep jonge medewerkers heeft twee jaar lang gewerkt aan persoonlijke vaardigheden en kennis opgedaan van de ontwikkelingen in het informatievak.

Colofon

Alle getoonde afbeeldingen zijn terug te vinden in de KB-collectie.

© Koninklijke Bibliotheek, Den Haag 2009

tekst en redactie
Koninklijke Bibliotheek
tekstadvies
Marcel Senten
fotografie
Optische Technieken &
Digitalisering KB
ontwerp
Joke Mestdagh
druk
Calff & Meischke,
Amsterdam

Het weten waard

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Postbus 90407
2509 LK Den Haag
www.kb.nl